

# Женски гласник

ОРГАН АЛИЈАНСЕ ЖЕНСКИХ ПОКРЕТА У КРАЉЕВИНИ ЈУГОСЛАВИЈИ

<p>УРЕДНИЦИ:  <b>Алојзија Штеби, Београд</b>          Млетачка ул. 8, телефон 26-153  <b>Даринка Стојановић, Београд</b>          Његошева ул. 23, телефон 25-131</p>	<p>Власник за А.Ж.П.  <b>Милица Дедијер</b>          Београд          Чика Љубина 8</p>	<p>Београд  <b>фебруар 1932 год.</b>          Год. XIII Број 2</p>	<p>Администрација:          Престолонаслед-          ников трг 38          Београд</p>	<p>Број поштанског [чековног ра-          чуна 53.191. Излази сваког 15 у          месецу. Претплата за годину:          Дин. 36- за Југославију; Дин. 50-          за иностранство или 15- фран.</p>
---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	-----------------------------------------------------------------------------------------------------	----------------------------------------------------------------------------	----------------------------------------------------------------------------------------------------	-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

## САДРЖАЈ:

Чланци:	Страна
О војни im миру . . . . .	18
Жене и конференција за разоружање . . . . .	19
Психологија власти . . . . .	20
Епilog или прилог? . . . . .	23
Осврт на најмодерније брачне законе (крај) . . . . .	24
Дом заштитница девојака у Загребу . . . . .	26
II Балканска конференција . . . . .	27
И по трећи пут Француски парламенат из- гласава право гласа за жене . . . . .	29
Скупштине „Женских покрета“ у Београду и Сарајеву . . . . .	29
<b>Фелџтон:</b>	
Шетња . . . . .	31
<b>Белешке:</b>	
Прва жена доктор права на Београдском универзитету . . . . .	32

*Не сирадају и не пропадају данас сiгога народи и државе, шiо би превећ вјере и превећ узоришних шежња, шiо би превећ великодушности, љубави и милосрђа у њих бивало, него сирадају и пропадају народи и државе, шiо је у њих превећ себичности, шiо је превећ сирасти и пожуда, које се ничим засишiiи не даду.*

Владика Штросмејер — Говор при отварању Галерије слика 1884.

*Тко шуђе право, шућу слободу и независност шiује и признаје, шiај шиме најбоље своју вла-  
стишћу слободу и независност шiишiiи и брани.*

Владика Штросмејер — Саб. говор 5 - VII - 1861

## O VOJNI IN MIRU

(IZJAVE ŽEN.)

*M. I. Corbett-Ashby*, predsednica Internacionalne Alijanse za žensko volilno pravico:

»Popolnoma sem prepričana, da je mir samo politično vprašanje... Dobra volja in hrepenenje po miru žive v srcih narodov; delovne razrede vseh narodov veže čustvo medsebojne simpatije in enako čustvo se plete med materima vseh dežel in plemen. Bridke izkušnje so nam odprle spoznanje, da se razvijajo gospodarstvo in industrije samo v ozračju zaupanja in mira. Vztrajnost, navori in raziskavanja morajo služiti miru, pripravljene moramo biti, da priznamo naše napake, če tudi pri tem trpe naša samozavest in naš nacionalni ponos, priznati moramo nepravilnosti in zmote, kjer se dotika rasa rase, na vsaki fronti, med večino in manjšino... Me žene, ki smo bile tako dolgo zatirane in sedaj dobivamo svobodo, smo poklicane, da osvobodimo druge«.

*Dr. Alice Salomon*:

»Vojna je bila padanje v mrak, v globočino, in vse, kar je tvorilo fundamente življenja, se je treslo. Samo velika vera je bila v stanju, da reši pred obupom.«

*Henny Forchhammer*, podpredsednica Internacionalne Ženske Zveze in delegat Danske pri Društvu narodov:

»Upala in pričakovala sem, da če ne preprečijo vojne moralni oziri, jo preprečijo vsaj materijalne in egoistične težnje. Vojna je po mojem mnenju najneumestnejša pot za poravnavo sporov. Onim, ki so delali za mir, so rekli, da so navivneži z nezdravim idealizmom, ki da ne morejo računati z realnostjo, a jaz sem občutila tedaj, kakor občutim še danes, da so vse graje vredni le oni, ki ne podpirajo mirovnega gibanja iz vseh svojih moči. Delati moramo za mir vsi, po katerem smo hrepeneli med vojno vsi, razen fanatikov, ki niso mogli misliti sploh na nič drugega nego na vojno, in vojnih dobičkarjev. Vso vojno sem bila v korespondenci z različnimi ženami voditeljicami tudi z onimi iz vojujočih se držav. Če bi ne bila vedela, odkod mi prihajajo pisma, bi tega ne mogla spoznati po vsebini pisem. Vsa so bila namreč polna ogorčenja nad vojno, polna vesti o trpljenju in izgubah in iz vseh je govorila želja po miru. Da, celo besede so bile čestokrat ene in iste.«

*Roza Popova*, bolgarska pisateljica in igralka:

»Ker sem neposredno sama preživela vse strahote vojne, občutim v dnu duše stud do nje, stud do tega dovoljenega sadizma, ki vodi člove-

štvo v propast. Dokler obstoja ta sadizem, dotlej se bo v škodo človeštva kultivirala le okrutnost, trdosrčnost in pokvarjenost duše. Do tedaj ostane beseda, »kulturni človek« samo beseda.

Vsi duhovno zavestni in odgovorni predstavitelji človeštva morajo energično dvigniti svoj glas proti vojni, kajti ta je največja zapreka duhovnega razvoja človeštva. In vojna se bi onemogočila, ko bi ljudje prostovoljno hoteli priznati pravico.«

*G. Avril de Sainte-Croix*, predsednica francoske Ženske Zveze:

»Nič se ne bo temeljito izpremenilo, dokler ne naučimo dece, da prezira vojno. Po mojem mnenju prične tu velika naloga žen. One morajo prepričati mladino, da treba spoštovati hrabrost in srčnost onih, ki so v preteklosti žrtvovali svoja življenja na bojiščih, ali da čakajo v današnjem času drugačne zmage, za katere je potrebno prav toliko hrabrosti, a ki rode vse drugačne bogate rezultate: to so zmage, ki jih dosežemo v boju proti socialnim nevoljam. Mladino je treba prepričati, da ima tudi napredak svoje junake, da ima znanost svoje mučenike in da so ravno ti in oni, ki služijo človeštvu, tisti junaki, katere moramo občudovati...

Potrebni nam niso teatralni izlivi, nego trden sklep, da nikdar, niti z najrahljšo besedo ne predramimo stara sovraštva, ki še niso mrtva.

Kar se mene tiče, moram povedati, da izpolnjujem že dolgo, da sem se tega držala tudi med vojno, sklep: nikdar nisem izgovorila besede — čeprav sem izpolnjevala vse dolžnosti za domovino, — ki bi bila v stanju, da neti sovraštvo.«

*Ina Seidel*:

»...Ali ne zahteva vsak visok cilj, da založimo za njega naše življenje? Ali je pa ravno vojna, ki odgovarja najbolj primitivnim nagonom človeka, najprimernejši način, da prinašamo žrtve? Rekla sem človeka — a pravzaprav mislim: moža, kateremu je vlila narava napad in borbo v kri. A kje naj iščemo temu odgovarjajočo priliko za ženo, da založi svoje življenje. priliko, dano od narave? Znana je — materinstvo. Izpolnjevanje zahtev, ki se stopnjujejo od telesnih do duhovnih in duševnih in ki jih postavlja ženi naloga materinstva, to izpolnjevanje, narekovano od narave, postane za ženo faktor razvitka enako visokega pomena kakor je za moškega nagon, da se uveljavlja, boreč se, napadajoč in ustvarjajoč. Toda materinstvo — spočetje, razvijanje, zorenje, plodnost — hoče mir. Materino krilo, tako nam po-

trjuje psihološka znanost naše najtajnejše, slu-teče hrepenje, je pribežališče, ki je od prvega diha v človekovem spominu — temno in iskajo-če po katerem koprni z domotožjem, ki se šele iz-polni, kadar ga sprejme na koncu njegovega po-tovanja tiho krilo matere zemlje. Mir, ki obkro-žuje blagoslovljeno mater, zoreče žitno polje, se-sajočo žival, gnezdo polno mladega zaroda, ra-dostno se igrajoče dete, in mir, ki poln tajanstve-ne groze kroži okolo domov naših mrtvih — se razlikuje eden od drugega le vsled naših pred-stav, a v resnici ima eden in isti izvor: mir, to je stanje razvijajočega se, dozorevajočega in večno se obnavljajočega življenja, ki mu služijo mrtvi ravno tako kakor mu služi tajanstveno se razte-zajoči plod. Mir — to je tudi stanje onega, ki hoče plodno delovati: pa naj je orač, ki stopa za plugom, zidar, ki polaga kamen na kamen, naj struže in žaga in upravlja stroj; naj je zdravnik,

ki služi ohranitvi življenja, trgovec, ki spravlja darove zemlje v obtok, znanstvenik in umetnik, ki dviga nove sile iz prastare snovi in jih okuje v nove, pomembne oblike. Mir — stanje razvija-jočega se, dozorevajočega in večno se presnav-ljajočega življenja — to ni torej samo stanje na-ravnega materinstva, temveč tudi stanje moža, ki samega sebe tvega za svoje *delo*. To je stanje, ki je za očuvanje človeštva in njegovih življen-skih pogojev od vseh najpotrebnejše. Torej sta-nje, ukazano materi od narave, je sploh stanje, ki vsebuje pogoje, pod katerimi tudi šele moški more vstopiti v krog delajočega človeštva. To stanje je, pojmovano duhovno, višje stanje, in naša pravica in naša dolžnost je, da ga branimo z vsemi silami; a prav tako moramo smatrati za najsvetejši povod, da vsako napadanje na to sta-nje, proklinjamo kot najogabnejši zločin.

Vodite vojno? Bojite se vašega soseda? Odstranite vendar mejnike: potem ostanete brez soseda. Ali vi hočete vojne: zato postavljate mejnike.

*Nietzsche.*

Doba največjih dogodkov ostane doba najmanjših del, ako so ljudje od gumija in preveč elastični.

*Nietzsche.*

## ЖЕНЕ И КОНФЕРЕНЦИЈА ЗА РАЗОРУЖАЊЕ

Kaо што смо већ у прошлом броју ја-вили, неке државе су наименовале у делегације за конференцију за разоружање и жене. Од тада су још две државе учиниле исто: Канада је послала у Женеву г-ђу Кид, претседницу Канадског женског савеза, а Пољска г-ђу Парадовску-Селаговску, претседницу Интернационалне секције женског удружења за социјалну службу.

Оправдана је нада да ће жене — не само оне које су у Женеву у својству званичних претставника својих држава — него и онај велики број, који се скупио тамо да прати ток конференције, и да учествује у манифестацијама, снажно тумачити искрену и чврсту вољу жена целог света да се приступи стварном разоружању. Те жене су опуномоћени мандатори, јер доносе у Женеву јасно изражену вољу оних, који нестрпљиво чекају код својих кућа на резултате конференције за разоружање. Нема скоро земље на свету, у којој жене не би на један или други начин посведочиле своју одвратност према рату и дале одушке својој жељи за трајним миром.

Наша земља је отворила врсту интернационалних манифестација за успех конференци-

је тиме, што је Интернационална алијанса за женско право гласа одржала ту своју велику и успелу Конференцију за мир од 15 до 17 маја 1931 године. У тим данима свака свесна жена Југославије била је пуна топлих жеља да се чује глас жена и мушкараца који су се скупили на тој конференцији из целог света и да наиђе на одјек у душама свих који се озбиљно брину за будућност човечанства. На тој конференцији била је примљена резолуција, на коју су женске организације свих земаља скупљале потписе. *Прикупиле су их преко осам милиона* (нама, на жалост није било могуће учествовати у прикупљању потписа). Место тога је Алијанса женских покрета 1 фебруара послала интернационалном комитету жена у Женеву телеграм са топлим жељама за плодан рад. Скоро сви наши Женски покрети одавали су се поред тога позиву Интернационалне алијансе и дали свој прилог за трошкове интернационалне акције жена.

У нашем листу писали смо већ о великој интернационалној манифестацији за мир, одржаној крајем новембра прошле године у Паризу. Иако су се нашли неодговорни елементи који су покушавали насиљем да смање у-

тисак конференције, они ипак нису успели у томе. Кратко време после те интернационалне манифестације, приредили су француски радници и бивши ратници сјајну успелу манифестацију за мир, а и у провинцији су се ређале сличне изјаве широких маса које не желе ништа друго него мир. Једна нарочито велика манифестација је била у Руану, коју је приредило тамошње удружење за мир. (Извештај о тој манифестацији послала нам је г-ђа А. Р. Одавић). Ово удружење бележи у својој хроници већ више значајних факата. Највише је одјекнуло оснивање *Музеја за рат и мир*. Пре ко зиме организовали су низ конференција, које су отворили великом вечерњом конференцијом под покровитељством Окружне федерације бивших ратника и Руанског савеза бивших ратника. Тога вечера низали су се говори *луковника Пикоа, Робера Лонжа, Рене Касина и г-ђе Малатер—Селие* свима нама добро познате потпретседнице Интернационалне Алијансе. Сва четири говорника говорила су са убеђењем, убедљиво и речито о великом питању мира, који је једини спасилац света и цивилизације, пошто би будући рат направио општу катаклизму и све без милосрђа уништио. Дошла би Апокалипса.

Веома је значајан корак који је учинио *Француски савез бивших ратника и инвалида*: он је, на име, слао свим својим одборима у унутрашњости резолуцију на коју су француске жене скупљале потписе за разоружање и позвао их да сви потпишу ту резолуцију. Ово је сјајан пример удружених снага — жене и оних који су највише препатили за време рата.

Интернационални комитет жена, који сада стално заседава у Женеви предао је у суботу, 6 фебруара претседнику Конференције за разоружање, *господину Хендерсону*, резолуције жена са скупљеним потписима. У име жена је говорила том приликом Американка, г-ђа *Дингман*. Са Дингмановом су дошле претставнице свих интернационалних женских организација, које су учествовале у

прикупљању потписа. Потписи су прикупљени из 56 земаља, а 15 интернационалних организација их је прикупљало. Дан пре предаје сакупљених потписа, аранжирале су претставнице тих организација поворку кроз Женеву, у којој је учествовао огроман број жена.

У вези са акцијом жена за разоружање интересантно је напоменути акцију студената у Лондону. Они су добили за свој рад у корист разоружања потстрека у интензивном раду енглеских женских организација, које су прикупиле преко два милиона потписа. Дакле, студенти лондонског универзитета приредили су изложбу плаката, које су сами израдили, и који често веома драстично врбују за акцију за разоружање. И ово је један радостан појав — жене и омладина на истоме послу за исту свету ствар, као што су Францускиње пошле у борбу за разоружање у вези са бившим ратницима и инвалидима.

Треба да напоменемо још једну акцију из последњег времена, која додуше није упорна директно противу наоружања држава, али која је у тесној унутарњој вези са интернационалном акцијом жена за разоружање. Наоружање мора напослетку да доводи до употребе силе и насиља, и крајни циљ истинског разоружања је решавање свих политичких конфликта споразумом, арбитражом, попуштањем... Ганди је дао до сада најсветлији пример ненаоружаног отпора народа, који броји на стотине милиона. Његов отпор не може се окончати ратом, иако би то можда многи желели. Ганди и сви његови најближи сарадници су у затвору, а његов некрвави рат иде даље, воде га жене и деца. После Гандијевог хапшења, отишле су жене и деца на улице Бомбаја и стоје пред радњама, да одвраћају свет од куповања енглеске робе. Једна душа дише из тих огромних поворака — победити без проливања крви. Од најотменијих индијских жена до најсиромашнијих, деце неодевене и поцепане, све води једна мисао: за свету ствар треба се борити достојним оружјем...  
А. Ш.

## ПСИХОЛОГИЈА ВЛАСТИ\*)

Чежња свих малих људи, као и оних који се осећају малим јесте, и била је од увек — бити велик! бити моћан! Свако дете тежи за неким вишим циљевима, сваки слабић за над-

\*) Доносимо разматрање чувеног психолога *Ал-фреда Адлера* о психологији власти, јер сматрамо да она могу осветлити тешкоће на које nailази конференција за разоружање у Женеви.

моћношћу, сваки, па и онај који има само још мало наде, тежи за врхунцима савршенства. Појединац исто као и маса, као и читави народи, државе и нације. Но, било за чим да људи теже, све потиче од њихових неодољивих покушаја да савладају осећање сопственог недостатка, несигурности и слабости. Да могу живети, треба да имају неку светлу тач-

ку, светлу слику у будућности. Фиктивни идеал савршенства им није довољно пластичан да их може повести. Стога дух који лута и тражи мора да конкретизује ту своју светлу слику будућности да би уопште могао да живи. Свеједно је да ли он гледа то своје савршенство у томе да постане кочијаш, лекар, Дон Жуан, само ближњи или тиранин — он гледа у свему томе највише испуњење и највишу афирмацију свога бића. А да ли ће се испунити његов идеал у стварним околностима, то зависи с једне стране од његове спреме и окретности, од методе коју ће да одабере, затим од његове оптимистичке активности, а с друге стране од стицаја спољних околности. Прве факторе можемо изазвати васпитањем, док све друге треба да прозремо и спознамо. Сви се ови фактори међусобно и спреплићу и утичу једни на друге.

Ми можемо много допринети томе да се упутимо правим путем у животу, али само онда ако познајемо тачно све спољне околности. Многу невољу која нас тишти лакше бисмо поднели и сузбили, ако се не бисмо само тузили на њу, већ бисмо је схватили као израз покрета који се тек развија и напредује. Ми трпимо зато, што се налазимо у недовршеној фази развитка коју треба тек да заврши стваралачка снага човечанства. Индивидуални психолог може с највећом сигурношћу да утврди да долазе патње — опште и личне — од тога, *што још увек изграђујемо наш идеал одвише у смислу личне власти, а премало у смислу социјалног осећања или осећања заједнице.* Огромна војска деце коју је тешко васпитавати, па читава легија нервозних, лудака, алкохоличара, морфиниста, кокаиниста и самоубица пружа заправо једну исту слику: борбу за личном влашћу, или очајање ради тога, што не могу да је уграбе на страни која је од опште користи. Као за неким савршенством тежимо још увек за личном надмоћношћу над другим људима, а наш идеал конкретизује се као власт над другима. Пошто је тај проблем највише истакнут за сваког појединца, јер стоји на првом месту, он засењује својом снагом све друге и упућује наше душевно кретање у његов правац.

Како је ушло то зло у свет? *Лична тежња за влашћу јесте једна од конкретизација тежња за савршенством.* И то једна од најзанимљивијих, особито кад се јавља у култури која је притиснута са свих страна. То је заблуда, узета од необузданог дешавања у природи где живо биће постигне савршенство бруталном победом над слабијима. Но, и у самом животињском царству наилазимо често на

тежњу да се ублажи дивљачка борба и јављају се дружевни инстинкти и чопорски пориви очито зато да заштите врсту и спрече да се она истреби. Сила која изискује развитак, упућује човека још много јаче на осећај заједнице, јер је он и према својој природи и према чињеницама живота много више упућен на узајамне везе, него сва остала жива бића. Без смишљене раздеобе рада, он је осуђен или да пропадне или да застане у развиту.

Превласт мушкарца над женом лишила је њега највећег еротичког уживања, што мора у свакој развијенијој култури изазвати отпор жена противу њихове женске улоге. Тиме се мора свакако усколебати и егзистенција људскога рода онаква каква је и необразовани народи могли би претећи образоване.

Закључак психолошког испитивања како индивидуалног тако и у маси гласи према томе: тежња за личном влашћу је судбоносна зато, што опсењује и трује људску заједницу. Ко жели ту заједницу, тај се мора одрећи власти над другима. Многим изгледа да је насилно спровођење само по себи схватљиво. Допустићемо: изгледа да је најједноставнији пут да све што је добро и спасоносно или бар што је у смислу неминовног развитка, да све то остваримо са свима средствима власти. Зар је гдегод успео такав поступак, било у животу појединца, било у историји човечанства? Гдегод се загледамо, видимо да изазива отпор употреба и најблаже силе, чак и тамо где је сасвим јасна тежња за добро оних који су пригњечени. Патријархални систем, просвећени арсолутизам такве су застрашујуће појаве. Чак ни самог свога Бога није ни један народ подносио без рогоборења. Потчините било само једног човека или један читав народ другоме — сместа ће се јавити његов отпор, било отворено, било пригушено, и неће престати дотле док се не раскидају окови. Победоносна борба пролетаријата противу насиља капитализма јасно показује тај развитак, али све већа моћ радничких организација може да изазове при сваком неопрезнијем оперисању било слабији било јачи отпор. Гдегод се сукобљују питања власти, тај сукоб — и код појединаца потстрекује жељу за влашћу; стога настаје отпор, и ако су намере и циљеви сјајни. Чак у родитељску љубав увлачи се отровна тежња за господством и жели да се у име ауторитета и деце обавезе одржи надмоћност и непогрешивост. И онда је јасно да се код деце нехотице јавља тежња да прерасту своје васпитаче, да могу изаћи с њима на крај. Исти је случај у одно-

сима међу учитељем и учеником. Па и љубав је пуна те пакости, јер тражи од свога партнера да јој се прекомерно преда. Жеља за влашћу тражи женину потчињеност, позивајући се на њен „природни позив“; као последица која нас не може много обрадовати, на ступа разарање свих безазлених односа и онеспособљење многих драгоцених сила. Дражесне игре деце одају познаваоцу душа јединствен систем да се задовољи тежња за господством.

Међутим, нама је открила модерна наука о души да особине господства, честохлепља и жеље за влашћу над другима нису природене и непроменљиве. Оне су накалемљене детету у раном детињству; оно их прима безвољно из атмосфере која је пуна драшкања за влашћу. Чезња за влашћу која опија, ушла нам је у крв, а наше душе нису друго него лопте с којима се игра та чезња. Једно нас може спасти: неповерење напрема сваке превласти. *Наша снага је у осведочењу, у организаторској способности, у нашем гледању на свет, а не у сили оружја и изимним законским мерама.* С таквим средствима су се бориле и друге, снажније силе за свој опстанак, а нису успеле.

За нас остале — да постигнемо највиши циљ — произлазе овај пут и ова тактика: *неговање и јачање социјалног осећања.* Ми можемо сузбити у себи дејство осећања за друштво, а угушити га не можемо. Човечја душа може истински одбацили логику која је проглашена светом. У самоубиству пркоси животна снага задатку живота. А логика и задатак живота су реалности као што је и заједница реалност. Такви преступи су греси противу природе, противу светог духа целога друштва. А није ни тако лако угушити у себи смисао за друштво. Зликовац треба да опоји своја чула било пре или после чина, да угуши тај осећај. Запуштена омладина удружује се у банде да тако с другима подели осећај одговорности и тиме га ублажи. Расколник мора најпре да прележи у кревету месец дана размишљајући о томе, да ли је Наполеон или вашка. И кад се пење степеницама да убије стару, безвредну кајишарку, лупа му срце. Из узбуђења његове крви говори друштвени осећај. Рат не само да не наставља политику с другим средствима, него је и највећи злочин у људској заједници. Колико је било потребно само лажи и извештаченог подбадања ниских страсти, колико стоструког силовања — само да се пригуши огорчени вапај човечанства?

Чак и у интимност дечје собице продиру таласи друштвене тежње за влашћу. Жудња

за господством код родитеља, односи са млађима у кући, повластице малог детета у њој — све то упућује детињи смисао на освајање моћи и превласти, приказујући му једино такве положаје као мамљиве. Тек доцније долазе социјални осећаји у његову душу, али на жалост већином падају под господство већ једном изграђене жеље за влашћу. Онда најлакше у истанчанијој анализи да су све карактерне особине већ изграђене кроз тежњу за властитом премоћи, а на необоривом услову да постоји заједница. Кад дете полази у школу, или пође у живот, оно уноси у њега тај штетни механизам који је усисавало у породици и о коме смо горе говорили опширније. Идеал властите надмоћи рачуна са социјалним смислом осталих. Тај типични идеал нашега времена је још увек изоловани јунак, коме су његови ближњи тек објект. Баш та психичка структура је учинила да су људи прогутали чак светски рат и довела их до тога да подрхтавају од дивљења пред бескичменом величином победичног војсковође. Социјални осећаји траже други идеал, идеал свеца који је очишћен од свега фантастичног талогоа коме је корен у празноверици. Ни школа ни живот неће бити у стању да отклоне већ укоренењу претерану тежњу за сопственом вредношћу на рачун других људи. Сурова обмана би била признавати ту опојност власти само код појединих душа. И масу води тај исти циљ и делује тим више разорно у колико се смањује у психи масе осећај личне одговорности.

Оно што нама треба јесте свесно припремање и истицање моћног социјалног осећања, као и потпун прелом с похлепом и влашћу како код сваког појединца тако и код целог народа. Оно што нама свима недостаје и за што се непрекидно боримо, то су нови методи да се јаче диже нова реч — *социјални смисао.* Све докле док њих не постигнемо, изгледа да ће се пробијати напредак у главном тиме да искорењује све што је социјално неупотребиво. Ми смо много блажи него што су природне чињенице живота, него тај космос који у разноврсним варијантима довикује ономе који жуди за влашћу и насиљем: тај ми се не допада, тога мора нестати! Онај који као психолог проживљује ту окрутну логику људске заједнице, чезне за тим да тај бескрајно подмукли глас чују сви не би ли их одвратио од бездана у који падају не само појединци, већ и читаве породице, племена, народи да за увек изчезну. Али — ми морамо пронаћи нови метод, нову реч да се тај страшни глас чује.

## EPILOG ILI PROLOG?

U februaru godine 1920, kratko vreme posle ratifikacije Versajskog ugovora o miru, rekao je u engleskom parlamentu tadanji ministar spoljnih poslova, Lord Curzon: »Autori ugovora o miru su dali kolikogod su mogli. Vreme će dokazati da li su bili u pravu ili ne. Ja očekujem da će biti potrebno da se vrlo mnogo menja«. Lord Curzon nije bio jedini državnik koji je bio skeptičan prema ugovoru o miru, jer je još pre njega, Lloyd George, predsednik engleske vlade za vreme kad se sklapao, zapravo diktirao, ugovor o miru, izrazio u svojoj spomenici W. Willsonu duboke sumnje u ugovor koji suviše ističe trijumf pobjednika. Prema istorijskom iskustvu — kaže on — takvi ugovori nemaju trajne vrednosti, i kao meru, da se bar malo ublaže tvrdi propisi za pobjedene, preporučuje da se pristupi što pre opštem razoružanju.

Vrhovni savet, najviši egzekutivni organ konferencije za mir, uputio je početkom godine 1920 jedan značajan manifest celome svetu obzirom na ekonomski i finansijski položaj posle rata. U njemu kaže Vrhovni savet da će Evropa užasno mnogo pretrpeti, ako ne uspe da uspostavi mirne odnose među državama, jer će međusobne odnose razoriti *nepoverenje* kao prirodna posledica četirigodišnjeg potresa. Vrhovni savet je tada konstatovao da će podjednako osiromašiti i pobjedni i pobjednici, i stoga je potrebno da rade evropske države *uzajamno* za obnovu privrednog života. Manifest je preporučio da sve države svode naoružanje na najnižu meru i da novo nastale države ne ruše privredni život sa izveštačenim ekonomskim granicama.

Dalekovidni političari, državnici i privrednici tačno su, dakle, znali šta čeka Evropu od koje se jedan deo opijao pobjedom koju je morao pobjedni deo platiti zlatom i usled toga očajavao. Opomene maloga broja trezvenih zagušile su se u trijumfu jednih i bedi drugih, i pošto su bili brojno moćniji, politički i privredni život Evrope srozavao se. Došle su nezapamćene ekonomske krize godine 1923 u Nemačkoj i Francuskoj, došao je slom sasvim očigledan ili prividan — tolikih malih država, koje nisu slušale preporuke Vrhovnog saveta da ne treba rušiti privredni život Evrope izveštačenim ekonomskim granicama. Došao je i moralan slom preko svih naroda, u koji su ih gurali nezaposlenost, glad, život bez smisla i cilja. Nepoverenje među državama onemogućavalo je svako ozbiljno lečenje evropske bolesti — Evropa je trajno živela i živi u groznici. Društvo naroda, idealna zamisao za jedan srećniji i sredeniji, kulturniji i humaniji rod nego što je današnji, pretrpelo je poraz za porazom, iako je bila vera u njega ogromna. Ništa se do danas nije ispunilo od nada, koje su godine 1919 preplavile ceo svet. Ekonomski slom Evrope i ideološki slom principa za novi njen život — pred tim faktima danas stoji tako važna konferencija za razoružanje.

Šta će ona postići? Da li će taj ogromni koncil političara, taj ogromni konzilij lekara izgovoriti epilog svim dosadanjim pokušajima i nadama da krene »nemirna Evropa« na put sređivanja i poverenja, ili će nam izgovoriti prolog za prelaz u ujedinjenu Evropu?

Beograd

Štebi Alojzija

## OSVRT NA NAJNOVIJE BRAČNE ZAKONE

(Kraj)

Održanje bračne zajednice samo silom zakona po pravilu ne dovodi do dobrih rezultata.

Tendencija modernih zakona ide stoga za tim, da razrješenje ženidbene veze omogućuje, ali da nedužnog bračnog druga materijalno obezbjeđuje.

Novi zakoni dopuštaju supruzi staviti zahtjev za razriješenje braka pod istim uslovima kao i muškarcu.

Po starim zakonima redovito žena nema prava tražiti ukinuće bračne veze radi preljuba, koji je počinio suprug, ili to samo uz stanovita ograničenja, dok suprugu nasuprot to pravo uvijek pripada, kad se žena ogriješila o bračnu vjernost.

Tako primjerice žena u Španiji može radi preljuba, koji je počinio njezin suprug, zahtijevati samo onda rastavu braka — raspusta kako

sam već prije spomenula — kad ponašanje muža prouzrokuje javnu sablazan, ili ženu u očima javnosti ponižuje.

Po našem građanskom zakonu imade mjesta raspustu ženidbe kod Židova — ako sporazuma nema — samo na zahtjev muža, nikada žene.

Valjani, ili kako naš zakon kaže tvrdi brak, utemeljuje za bračne drugeve stanovita prava i dužnosti.

U svim državama Evrope, osim u Rusiji, žena udajom uzima prezime svog supruga i uživa prava njegovog staleža, u koliko staleška privilegija uopće postoji.

Svom novom prezimenu može da dodaje svoje djevojačko prezime, ali samo sa napomenom »rodna«.

Prezime muža pridržaje i nakon njegove

smrti, odnosno iza raspusta braka, ako na njezinoj strani ne leži krivica.

U novim državama mora žena, i ako nije kriva, za slučaj raspusta braka, da primi opet svoje djevojačko prezime, tako na pr. u Švicarskoj i Francuskoj. Ta ustanova nije pravedna, jer žena može da imade stanoviti interes, da svoje dosadašnje prezime dalje vodi kao primjerice umjetnica, intelektualna radnica, trgovkinja itd.

Dobar je propis njemačkog zakona prema kojemu žena, koja rastup nije skrivila, može da sebi izabere prezime i to ili muževljevo ili djevojačko, odnosno ono prezime, koje je imala prije sklapanja raspuštenog braka.

Žena nadalje udajom dobiva državljanstvo svog supruga kao i njegovo zavičajno pravo. Isto tako se ravna nadležnost sudova prema stalnom boravištu muža.

Drugačije je prema ruskom građanskom zakonu.

Prigodom sklapanja braka imaju vjerenici pravo da izaberu zajedničko obiteljsko prezime, koje može biti ili zaručnikovo ili zaručničino.

U koliko se oni na zajedničko prezime ne bi mogli odlučiti, to svaki bračni drug zadržaje svoje dosadašnje prezime.

Žena ne stiče samim aktom udaje državljanstvo svog supruga, već samo onda, ako joj se to državljanstvo na njezin izričiti zahtjev podijeli. Ruskinja, koja se udaje za pripadnika druge države, udajom ne gubi rusko državljanstvo.

Svaki bračni drug ostaje i nakon vjenčanja u svojoj dosadašnjoj zavičajnoj vezi.

Vi vidite da nijesam imala krivo, kad sam rekla, da ruski zakon do krajnjih granica provodi načelo jednakosti bračnih drugova.

Mi nemamo mogućnosti prosuđivati kako se u praksi primjenjuju te doista moderne ustanove, niti da li imaju povoljne rezultate, jer sa Rusijom nemamo nikakvih veza.

Pitanje državljanstva udate žene u ostalom ne može uspješno da riješi jedna država sama. Danas se na rješenju toga problema mnogo radi, a i Liga naroda to pitanje proučava.

Po svim novim zakonima žena, po pravilu, u obitelji uživa jednaka prava kao i njezin suprug.

Mnogi zakoni, polazeći sa ispravnog stanovišta, da se zakonom ne mogu regulisati u porodičnom životu granice i opseg vlasti bračnih drugova, o tome nemaju nikakvih ustanova.

Kulturnom Norvežaninu i Švedaninu toga i ne treba, jer kod njih je žena u svakom pogledu izjednačena sa muškarcem, pa nije potrebno, da se u zakonu izričito ustanovljuje njezina ravnopravnost.

To vrijedi i za današnju Rusiju.

Portugalski građanski zakon imade vrlo lijepu ustanovu, koja može da služi primjerom svakom drugom zakonu i koja glasi:

»Bračna zajednica osniva se na potpunoj slobodi i jednakosti bračnih drugova. Suprug je dužan napose da štiti ženu i djecu u osobnom i imovinskom pogledu. Žena imade po mogućnosti voditi kućanstvo i moralnim svojim uplivom poraditi oko toga da se usčuva i usavršuje jedinstvo obitelji«.

Ni njemački zakon ne ustanovljuje da je muž glava porodice, kao primjerice talijanski, ili francuski i rumunjski, koji određuju, da žena mora biti poslušna mužu, ali ipak naređuje, da suprugu pristoji pravo odlučivati u svim pitanjima koja se tiču zajedničkog bračnog života. Ali, žena nije dužna pokoravati se tim odredbama, ako se ukazuju kao zloupotreba ovoga prava.

Žena je vlasna u kućanstvu samostalno obavljati sve kućne poslove, te su njezini čini, u koliko ne prekoračuju njezina djelokruga, obavezni samo za supruga. Tako je suprug primjerice dužan da plati račune za kućanstvo, ali samo u taliko, u koliko ga prema gornjemu obvezuju.

Muž je vlasan da ograniči taj djelokrug supruge, no ne smije da zloupotrebljava zakonom mu dato pravo.

Slične ustanove kao i njemački građanski zakon imade novelirani austrijski zakon.

Udajom u glavnom ne ograničuje se djelatna sposobnost žene, tj. sposobnost poduzimati samostalna djela, koja rađaju pravnim posljedicama.

Jedino određuju nekoji zakoni, da bračna družica može biti trgovcem samo uz privolu svog supruga. Tako austrijski i njemački.

Po našem trgovačkom zakonu ne treba privole supruga za samostalno vođenje trgovine.

Nasuprot po bosanskom i srpskom zakonu udata žena mora imati privolu muža, da bude trgovkinja.

U ostalom, u Srbiji udata žena treba dozvolu svog supruga za vršenje svakog samostalnog zvanja, tako i žena advokat.

Poznato je, da se u posljednje vrijeme kod nas prakticira običaj, da udata žena bez dopuštenja supruga ne može da dobije putnicu za inozemstvo.

Ta ograničenja temelje se na propisima građanskih zakona, koji su kod nas na snazi i po kojima je suprug glava obitelji, a žena dužna da mu se pokorava, odnosno da s njim živi u istom kućanstvu.

Prema zakonima, koji važe u pojedinim pokrajinama naše države, žena mora za vrijeme trajanja braka, da slijedi svog supruga u njegovo prebivalište i da stanuje s njim u zajedničkom ku-



čanstvu. Muž, nasuprot, dužan je da ženu primi u svoju kuću.

U koliko se supruzi ne bi toga držali, ovlašten je povređeni ženidbeni drug, da zatraži sudbenu ili policijsku intervenciju.

Slične ustanove imaju i drugi nekoji zakoni, tako primjerice francuski i talijanski.

Po noveliranom austrijskom zakonu, koji vrijedi kod nas u Sloveniji i Dalmaciji, može suprug ženu da prisili, da živi s njim zajednički, no to jedino u onom slučaju, ako je u mogućnosti pružati joj snošljivi dom i potrebno izdržavanje.

Po njemačkom zakonu obvezana su oba bračna druga živjeti u bračnoj zajednici i u zajedničkom kućanstvu. Ali, primorani na to mogu biti samo onda, ako se zahtjev supruga, koji to traži, ne ukazuje kao zloupotreba.

Uspjeh takovih i sličnih zakonskih ustanova vrlo je problematičan. Brak u kojemu je jedan od supruga prisiljen intervencijom državnih organa, da živi u ženidbenoj zajednici sa drugim bračnim drugom, ne može nikada da bude srećan.

Međutim se u praksi obično ne rješava to pitanje prisilnim mjerama.

Po pravilu odlučuju imovinski momenti i gospodarske prilike supruga. Žena, koja se bez razloga krati živjeti u bračnoj zajednici, nema prava tražiti, da je izdržava suprug, a opet muž, koji ženu neće da primi u zajedničko kućanstvo, mora da se skrbi za njezino pristojno izdržavanje. Te okolnosti mjerodavne su u većini slučajeva za rješenje pitanja zajedničkog kućanstva, ako su bračni drugovi nesložni.

Portugalski zakon, koji je za ženu vrlo povoljan, propisuje da muž ne može nikada zahtijevati, da mu se žena vrati silom. Nasuprot može suprug da bude primoran, u koliko je zlobno ostavio svoju ženu, da je primi u novi svoj stan.

Ruski zakon izričito određuje da supruzi ne mogu ni u kojem slučaju biti prisiljeni na zajedničko kućanstvo.

Suprug je po mnogim zakonima, a i po našem, zakoniti zastupnik svoje žene, ali se njegovo pravo zastupanja proteže samo tako daleko, kako to zakon u konkretnim slučajevima izričito određuje. Za sva druga djela treba suprug ovlaštenje svoje žene.

Brakom se ustanovljuje osim spomenutih pravnih posljedica još imovinski pravni odnošaj ženidbenih drugova.

Imovinski pravni odnošaji između bračnih drugova uređuju se ili zakonom ili ženidbenim ugovorima.

Ženidbeni ugovori su ona utanačenja, kojim bračni drugovi regulišu svoja imovinska prava. Ženidbene pogodbe, u koliko i postoje, ne predviđaju uvijek sve moguće slučajeve, i zato je be-

zuvjetno potrebno, da se zakonom regulišu imovinsko pravni odnošaji supruga međusobno.

Za vrijeme trajanja braka, ako su supruzi složni, nije nužno da se točno ustanovljuju zakonom granice vlasništva i dužnosti supruga u imovinsko pravnom pogledu. Važnost dobivaju te ustanove tek za slučaj raspusta ili rastave braka, smrti jednoga bračnoga druga, stečaja ili svrhe.

Dok pojedini zakoni različitih država u Evropi uglavnom sadržavaju slične ustanove o privatno pravnim posljedicama braka, to su propisi, koji se tiču imovinskih prava, vrlo različiti.

To je najbolji dokaz, da se do sada još nije našao najpodesniji način, kako da se takovi odnošaji urede.

Nekoji zakoni ustanovljuju zajednicu dobara bračnih drugova i to u različitom osegu, drugi opet određuju, da svaki od supruga ostaje potpuni vlasnik svoje vlastite osobne imovine, dok treći smatraju da ženidbeni drug imade za vrijeme trajanja braka prava uživati imovinu drugog bračnog druga bez njegove privole.

Zajednica dobara u potpunom smislu riječi, tj. da je svaki bračni drug jednako vlasnik svoje imovine kao i imovine drugoga, dakle potpuno spajanje oba imetka, postoji u Nizozemskoj, Danskoj, Norveškoj i Portugalskoj.

U Francuskoj i Švedskoj odnosi se zajednica dobara samo na imovinu, stečenu za vrijeme braka i na pokretnine.

U Španiji opet proteže se zajednica dobara jedino na stečeni imetak za vrijeme trajanja braka.

Pravo jednoga ženidbenoga druga na uživanje privatnog imetka drugoga, određeno je u Njemačkoj, Švicarskoj i Poljskoj.

Nasuprot razlučivanje ženinog imetka od suprugovog uvedeno je kod nas i u Australiji, zatim u Engleskoj, Italiji, Rumunjskoj, a i u Rusiji.

Za slučaj sumnje smatra se u tim državama, osim u Rusiji, da imovina, stečena u braku, pripada mužu, što nije nimalo umjesno.

Kod nas i u Austriji pristoji suprugu pravo upravljati ženinom imovinom tako dugo, dok ona tomu ne prigovori.

Međutim, vlasni su ženidbeni drugovi da posebnim ugovorima utanačuju i zajednicu dobara. Opseg se ravna prema pogodbi.

Ustanove našega zakona nisu rdave, samo bi bilo podesno i pravično, da se u novom zakonu uvede zajednica dobara za imovinu stečenu za vrijeme trajanja bračne veze.

Po našem zakonu dužan je suprug da daje ženi pristojno uzdržavanje u svakom slučaju, bez obzira, da li ona posjeduje privatnog imetka ili

ne. Žena nasuprot obvezana je pomagati mužu u kućnim poslovima i u privredivanju.

Naš zakon ne nalaže ženi dužnost, da imade uzdržavati svog muža, ako nije u stanju što privrediti. To je samo njezina etična obveza, ali ne zakonska. Tako i u Austriji.

Po njemačkom zakonu žena mora izvršavati muža i to po njezinim imućvenim prilikama i privrednoj sposobnosti, ako on to ne može.

I u Rusiji obavezna su oba bračna druga pod istim uslovima izdržavati svog nemoćnog supruga.

Dužnost muža, da izdržava suprugu, prestaje za slučaj rastave i raspusta braka, ako je žena skrivila ukinuće bračne veze.

U protivnom slučaju pristoji joj i dalje pravo na pristojno izdržavanje.

Ostale institucije ženidbenog imovinskog prava kao miraz, uzmirazije itd. u glavnom su u svim državama jednako uređeni.

U bračno imovinsko pravo spadaju nadalje i pogodbe nasljedovne, kojima se sporazumno određuje nasljedno pravo bračnih drugova za slučaj smrti jednoga od supruga i zamjenite oporuke u kojima supruzi sporazumno raspolažu u jednoj te istoj oporuci sa svojom imovinom za slučaj smrti. Mjerodavna je volja stranaka.

Ženi nadalje pristoji po našem zakonu i po zakonima, koji nalažu suprugu dužnost izdržavanja žene, pravo na obično izdržavanje udovice iz ostavine za stanovito vrijeme nakon muževljeve smrti.

Svrha te zakonske ustanove je, da se udovici omogućuje, da može bezbrižno živjeti dok si nade zaradu i dok si uredi svoje imovinske prilike.

Pravo nasljedstva preživjelog bračnog druga uređeno je u nasljednom pravu.

I tu je izjednačena žena potpuno muškarcu u svim novim zakonima, što se tiče njezinog prava nasljedstva.

Za položaj žene u obitelji važan je i njezin odnošaj spram djece. O tome se govori u drugom poglavlju obiteljskoga prava. Svi moderni zakoni izjednačuju i ovdje majku sa ocem, dok stariji zakoni govore samo o očinskoj vlasti. I te ustanove vrlo su interesantne i važne, ali o njima ne mogu da govorim zbog kratkoće vremena.

Moja današnja razlaganja nijesu mogla iscrpljivo prikazati sve ustanove modernih bračnih zakona, niti osnovu ma i samo u krupnim crtama, kako bi se naš novi građanski zakon imao da uredi. To je nemoguće u jednom predavanju, jer je materijal odveć opsežan.

Nastojala sam samo svratiti pažnju na pojedine propise, koji su od naročite važnosti za bračnu drugaricu.

Nekoji momenti sile nas na razmišljanje.

Imali smo prilike vidjeti, da u onim državama, u kojima postoji bar donekle ravnopravnost bračnih drugova, žena imade ne samo veća prava, nego i više dužnosti. A tamo, gdje je jednakost *defacto* provedena, žena imade jednake obveze kao i suprug.

To moramo imati na umu.

I ako unatoč toga tražimo jednakost u našem novom bračnom zakonu, dokaz je da smo svijesne i voljne izvršivati naše dužnosti, i da ne zahtijevamo nikakvih privilegija.

Zagreb

*Dr. Mira Winter*

## DOM ZAŠTITNICA DEVOJAKA U ZAGREBU

Danas u času općenite teške krize posle četiri godine opstojanja i više godišnjeg ustrajnog rada oko sabiranja materijalnih sredstava Zaštitnice devojaka stigle su svom cilju: otvorenju društvenog doma (11 januara 1932).

Njihov je dom namenjen intelektualnima, studentkinjama, vaspitačicama, javnim i privatnim nameštenicama i dr. bilo na kraći, bilo na duži boravak.

U Domu dobivaju devojke stanovanje, doručak, ogrev i rasvetu uz naplatu od din. 15—20 dnevno (to prema dužini boravka), a din. 360 mesečno. Studentkinjama stoji na raspoloženju »Centralna dačka menza«, smeštena u istoj zgradi.

Kakvo je to udruženje?

Ono je član međunarodnog udruženja Prijateljica mladih devojaka (*Fédération Internationale des Amies de la Jeune Fille*) — kom je sedi-

šte u Neufchâtelu u Švajcarskoj. Svrha mu je da devojkama, a i ženama, bez obzira na verske, narodnosne i društvene razlike, naročito onima koje radi zarade moraju ostaviti svoj dom, pruža prema potrebi zaštitu i savet.

Društvo treba da pribire materijalna sredstva, da priređuje predavanja, rasprave, ankete, izdaje publikacije, obraća se na vlasti, korporacije i pojedince s molbama, predlozima i mišljenjima. Da diže i uređuje domove za svoje ciljeve, da organizuje prema potrebi pomoćnu službu na željeznicama i parobrodarskim stanicama. Da savesnim obaveštavanjem posreduje u nameštanju devojaka ili mladih žena u razne službe.

Osnovano 1927 godine u Zagrebu inicijativom g-de dr. Milice Bogdanović, udruženje je uspelo da osnuje tokom ove četiri godine svoje pododbore i u raznim drugim mestima Jugoslavije

što pokazuje, da se ono svojim radom dovoljno afirmiralo tako da mu broj članica neprestano raste.

Šta je dosad uradilo?

Ono je preko svojih organizacija uspešno, da uz minimalne lične troškove, a uz veliku sigurnost prebaci neke mlade putnice, putnike s jednog kraja države na drugi. Smestilo je mnoge svoje članice pripadnice na mesta koja su njihovim sposobnostima najviše odgovarala. Svojim članicama — studentkinjama pomoglo je da se brže i lakše snađu u inostranstvu kuda su pošle zbog svojih studija.

U mnogo slučajeva zauzelo se kod merodavnih faktora za devojčice radnice osobito prilikom pojedinih nesrećnih slučajeva u industrijskim preduzećima. Ono je tražilo, da se uvedu mere protiv prostitucije, da se dokinu javne kuće. Inicijativom društva držala su se predavanja u Radničkoj komori u Zagrebu, što po samim članicama što po gostima.

Osim toga održavali su se i drže se nedeljnom posle podne, poučno-zabavni sastanci za radnice i kućne pomoćnice. Naglašujući da isto tako »kao što ne bi trebalo da uvek imućni pozivaju imućne na ručak, ne valja ako obrazovani samo jedni drugima pričaju što znaju, nego treba i od duhovnoga blaga davati onima, koji sami ne moguše doći do njega« svi sastanci su naišli na neočekivano lep odziv. Na njima se mnogo vodi računa o tome, šta bi posetiteljke želele da vide i čuju, kao što se vodi evidencija i o tome, koje devojke stalno dolaze i iz kakvog su zvanja.

Uskoro biće postavljene afiše na željezničkoj stanici da devojke znaju kud da se obrate,

ako dođu same a nepoznate u grad; javi li se koja ranije, dolaziće po nju i na stanicu, svakako, da ju najpre odvedu u Dom.

A gde je taj Dom i kako izgleda?

Smešten je u Gajevoj ulici br. 28 I kat. u nekadanjoj Kukovićevoj kući, a u današnjoj legaciji velikog socijalnog dobrotvora Šandora Aleksandra. Stan je od pet soba i sviju nuzgrednih prostorija. (Ceo uredaj koštao je oko 58.000 dinara). Veliko i zračno pretsoblje, društvena soba, soba za upravnicu i tri spavaće sobe, u svakoj pet kreveta. Uz svaki je krevet paravent, noćni ormanić i orman. Nameštaj je beo, jednostavan i vrlo praktičan. Kupatilo i kujna. Sve je vrlo vedro, simpatično i skroz higijensko.

Otkako je Dom otvoren ima već nekoliko stalnih stanarica, a ima ih, koje su samo prenoćile. Red je u svakom pogledu vrlo velik, tako da su sve vrlo zadovoljne, što su našle tako lep i jeftin konak.

Šta da kažem još?

Da se radujemo, da u današnje teško vreme uspeva jednom malom krugu žena da solidno širi svoje područje rada i da olakšava time mnogima i mnogima često i pretešku borbu za existenciju.

Bez pompa, bez ikakvih vanjskih ambicija, svesne samo svojih čovečanskih dužnosti što je dosad društvo stvorilo, ostvareno je inicijativom najagilnijih njegovih upravnih članica: predsednice g-de dr. Milice Bogdanović, pa g-đa Zore Mihalić i Hane Brovet, a uz svesrdnu i izdašnu saradnju sviju drugih, čiji rad od srca pozdravljamo želeći im i dalje uspešan i plodonosan rad.

J. B.

## II БАЛКАНСКА КОНФЕРЕНЦИЈА

У Цариграду је одржана од 19—26 октобра 1931 године *Друга балканска конференција*, која је наставила посао прве, одржане 1930 године у Атини. Док се у Атини постављао идејни темељ заједници балканских народа и неодговорно истицале жеље, већ на *Другој конференцији* у Цариграду од жеља се прешло на реалне послове. Код истих жеља су сви људи сагласни, али путеви њихових остваривања су различити. Ту се брзо увиди, да је стварни живот далеко од жеља.

Па ипак сви су учесници показали на Цариградској конференцији добре воље, да питања правилно поставе и да се свим силама потруде, да нађу најбоље решење. Мора се јасно рећи, да и ако је за нас, балканске народе, *Балканска заједница* највећи идеал да-

нашњице и сутрашњице, ипак су тешкоће за његову реализацију исто онолико тешке, као и оне што су их балкански народи преброђавали ослобођавајући се империјализма и стварајући своје самосталне државе. Тешкоће су многоструке: психолошке, економске, политичке и социјалне. Све се оне не дају пребродити на једној конференцији. Нико од присталица Балканске заједнице није лаковеран, да ће се до њеног остварења доћи лако и брзо. Не, сви су неимари нове будућности балканских народа свесни задатка што су га се подухватили, као и тешкоћа, које се при његовом решавању морају савладати. И то им и даје снагу и драж, да храбро иду напред ка великом циљу. Без борбе нема победе, а без тешкоћа се вековна дела не стварају.

На Цариградској конференцији су се већ

појавиле организоване националне групе, са јасним програмима, елаборатима и стручњацима. Проблеми су ограничени и тачно постављени а и средства за њихово решење већ делимично нађена. Са теорије прешло се већ на праксу, са дискусије до резолуције. При томе је било много трвења, али овако јасно и директно расправљање најбоље и најпре води циљу. Видело се да кад се са прошлости пређе на садашњост и са успомена на конкретне задатке, одмах се на заједничким интересима сви нађу, као њихови одушевљени браниоци.

Нема сумње да спорна питања још увек уносе између суседа неповерење, сентименталност и грандоманију. Али зар је могуће на једном састанку размрсити Гордијев чвор, што су га векови везивали? Ресећи га не треба, јер је то најгоре; ваља га пажљиво раздрешити. Али, томе треба времена, честих састајања, навикавања на заједнички рад и, најглавније, *уознавања* и *срађања* и то систематског и органског срађања балканских народа.

Благодарећи љубазности, интелигенцији и искренности турских домаћина, учасници Друге балканске конференције проживели су за недељу дана хиљаду и једну ноћ, зближили се, познали и заволели. Ма шта се десило, сви они који су били у Цариграду после најжешћих расправљања, срдечно су стегли једни другима руку, у уверењу, да су сви своји и да је први траг утрвен.

Конференција је због огромног материјала била подељена на шест секција и то:

1. *Политичка*, у којој је требало после исцрпне дискусије и отвореног изјашњења претставника свих балканских народа, израдити један балкански пакт о ненападању и узајамној одбрани. Но услед обимности питања, предлога и спорова, израда Пакта одложена је за идућу Конференцију, док се сва политичка, несумњиво најтежа питања на Балкану, не претресу темељно.

2. *Економска*, у којој је нарочито расправљано о продуктима балканске агрикултуре. Велика пажња је поклоњена нарочито житу, дувану, памуку и афиону. Учињено је много корисних предлога, закључена ужа сарадња професионалних комора и земљорадничких задруга и донесена изврсна резолуција.

3. *Социјално-политичка и хигијенска* у којој се дуго и врло стручно расправљало о социјалној хигијени и ветеринарским установама у једној, а о слободи кретања, настањивања и рада у другој потсекцији. У овој секци-

ји је југословенска делегација имала свога претседника и секретара и у главном цео посао водила. Резултат ове секције су две одличне резолуције и предлог Савету конференције, да се створи балкански савет лекара, биро рада, стална комисија за социјално-политичка и хигијенска питања и да се укину визе. Изједначење социјалног законодавства омогућиће бољу заштиту радника.

Ова секција је расправљала и питање националитета удате жене и донела резолуцију: „Друга балканска конференција изражава жељу да жена удата за странца задржи своју народност. Она ће имати слободу да промени своју народност под истим условима под којима и муж.“

4. *За интелектуалну сарадњу*, у којој су биле врло маркантне личности, израдила је изванредни експозе о потреби оснивања многих установа за сарадњу. Ова секција је имала једну позитивну тековину, а то је „Институт за упоредну историју балканских народа“, основан у Цариграду. На овоме пољу се несумњиво да много израдити и исправити многе грешке и фалсификати.

5. *За саобраћај и туризам*, која је такође донела многе важне закључке, као: стварање туристичке уније, конгрес, поштански савез, балканска тарифа и марке, итд. Турци су за спомен на Другу Балканску конференцију издали врло лепе марке, које ће целе године бити у саобраћају.

6. *За унификацију законодавства* балканских држава извршила је припремне радове за организацију овога огромног посла. Најтеже је било поставити модерне правне принципе за разноврсне законе, а то је учињено.

На конференцији је узело учешћа око 300 делегата из Албаније, Југославије, Турске, Румуније и Грчке. Сем Албаније ове су делегације имале и велики број женских делегата. Показало се да је сарадња жена од велике користи и значаја, јер су жене несумњиво пре свију позване да директно утичу на решења питања, која се директно или индиректно дотичу жене и детета. Сем тога и сва остала питања могу бити предмет озбиљне и свестране студије не само мушкараца већ и жена. Сам секретар конференције г. Ешреф, чувени народни песник Турске, као и претседник г. Хасан, одали су дубоко признање женама за њихову озбиљну и корисну сарадњу на стварању Балканске заједнице.

У Цариграду је обављен један озбиљан, важан и велики посао за стварање велике балканске будућности, које нема и не може бити без уске и искрене заједнице балканских

народа. Она пак мора бити саграђена на једнакости, слободи и братству балканских народа. Свака помисао на империјалистичко за-влађивање једних другима мора се енергично са овога посла прогонити. Њега могу обавити прави и искрени пацифисти. У овоме послу жени балканских народа припада велика дужност сарадње. Та сарадња биће најбоља, ако жена своје васпитачке и стваралачке способности стави у службу Балканске заједнице, димући нове генерације и преваспитавајући старе за мир на Балкану. За нас, балканске жене, највећи је задатак: сарадња на стварању Балканске заједнице кроз рад, мир и културно дизање масе.

Београд

*Милица Ђурић-Топаловић*

## I PO TREĆI PUT FRANCUSKI PARLAMENT IZGLASAVA PRAVO GLASA ZA ŽENE

Poslednjih meseca je bila aktivnost francuskih feministkinja veoma živa, jer je bio pred parlament iznet predlog za izmenu izbornog zakona. Naravno da su one iskoristile tu priliku i radile na tome da se stavi na dnevni red i pitanje za žensko pravo glasa. Njihova borba je bila velika, pa je dolazilo i do čudnovatih scena. Tako se 14 januara, za vreme jedne debate u senatu, digla iz lože potprednika jedna žena i jasnim glasom viknula:

»Gospodine predsedniče!»

»Gospodo senatori!»

»Vrlo učtivo Vas opominjem da već odavna očekujemo da dođe na dnevni red pitanje prava glasa za žene. Računamo da se ovo zasedanje neće svršiti pre no što ga Vi budete diskutovali«.

Ona je to govorila u potpunoj tišini i veoma staloženo. Najednom je odjeknulo pljeskanje. Čula su se razna dobacivanja: »Ona ima pravo!« Jedan senator je viknuo: »Na tribinu!« A ona je na to odgovorila: »Ja bih rado htela!« U tome se veoma učtivo približio jedan policijski agent toj ženi i zamolio je da pode s njim. G-đa Valbot, tako se ona zove, pošla je, ali je pre toga bacila u dvoranu letke sa natpisima: »Da se onemogućе ratovi, žena mora glasati« »Da se postigne jednakost plata, žena mora glasati!« »Da se suzbije skupoća, žena mora glasati!«

U policijskom komesarijatu je bio sastavljen zapisnik, a g-đa Valbot je bila odmah puštena na slobodu. Ova gospođa već tri godine neumorno agituje za pravo glasa za žene i za sve to vreme nosi na šesiru pantljiku sa natpisom: »Francuskinja mora glasati!«

Drugi događaj je izazvao isto toliko komentara u javnosti kao ovaj, što se desio u senatu. Jednoga dana se pojavila neka žena u hodniku parlamenta, sela na veliku stolicu i vezala se lancima na naslon stolice. Lanac je bio sklopljen katancom, a ključ toga katanca je bio poslat u pismu predsedniku parlamenta. U pismu je bila molba da predsednik izvoli otključati katanac i odrešiti francusku ženu okova. Pre no što je predsednik mogao da stigne do »zarobljenice«, agenti policije su uspeali da izlome stolicu i primoraju zarobljenicu da napusti parlament.

Sve ovo što je prethodilo debati o predlogu za žensko pravo glasa, koji je bio podnet parlamentu, najbolje dokazuje sa kolikim su uzbuđenjem Francuskinje očekivale ispunjenje svoga prastarog zahteva. Amandman ka zakonu za izbore, koji traži da se ženama da pravo glasa, bio je iznet 12 februara na glasanje.  *Glasalo je 318 poslanika za žensko pravo glasa, a samo jedan smeo glas se digao protiv!* Za predlog bi bilo sigurno mnogo više glasova da je bila prisutna opozicija, ali ona je tu sednicu još ranije napustila u znak protesta što neke njihove zahteve vladina većina nije htela da primi.

Iako smo primili sa najvećom radošću vest da su Francuskinje dobile pravo glasa, ipak naše zadovoljstvo nije potpuno, jer znamo da je već dva puta parlament izglasao pravo glasa za žene, ali je senat oba puta uložio svoj veto i ostavljao to pitanje za docnija vremena. Imamo nadu da će ovoga puta senat biti mnogo liberalniji i svesniji.

## СКУПШТИНЕ „ЖЕНСКИХ ПОКРЕТА“

### I.

16 јануара т. г. одржао је Женски покрет у Београду редовну годишњу скупштину која је била добро посећена. Скупштину је отворила и водила претседница *Алојзија Штеби*. При отварању рекла је између осталог и следеће:

„... Да ли је била прошла радна година плодна или неплодна у погледу напредовања наше идеје и у погледу продубљења наше идеологије, о томе се не усуђујем да кажем — да или не. Само они, који ће доћи у далекој будућности да продуже наш покрет, имаће довољан размак да слободно и објективно оцене рад многих година, од којих је тек више њих једна целина, да оцене жртве и напоре многих, рад прве генерације жена која се залаже за ширење феминизма у нашој земљи. За спољнег посматрача може изгледати нека година сасвим мртва, а друга пуна бујног живота — а ипак се може он преварити. Можда

је баш та мирна година донела најбогатији плод тиме, што су различити догађаји, склоп разних околности пробудили свест многих који су досад равнодушно посматрали живот и свој задатак у томе животу. На живот и његов развитак, на његов нарочити смер не утичу само факта која видимо, него је ту на послу на стотине и стотине импондерабилија које су за свакога другојаче и од другојачег ефекта. Тако можда и наш рад, наш покрет одјекује на стотину различитих страна које не можемо све ни да прегледамо. Семе пада на све стране, и снаге живота тајно и тајанствено снују и раде.

Појам активности не смемо узети у једном уском смислу. Активност није само један спољашњи акт који може свака да види, активност је и она, често дуготрајна радња која је сва окренута у наш унутарњи живот и која је потребна да човек формира самога себе и нађе тачку са које може одредити своје односе према животу. Зато кажемо: не смемо и не можемо проценити праве вредности једног покрета одмах, и његов прави и трајан успех најчешће није онај који се јавно проглашава као такав. Феминизам у својој најдубљој тежњи не иде за освајањем позиција, за добивањем права гласа и т. д. — то све је само средство — него иде за тим да помогне жени да се ослободи талоба који јој забрањује да се подигне на високи пиједестал истинског човека и истинске човечности. Када год чујете нешто о феминизму што није у складу са овим језгром нашег покрета, будите уверени да су на послу незнање и злонамера. —

Ако посматрате наш рад са тог гледишта, ако га даље посматрате и под околностима под којима морамо да радимо, Вама ће и извештај нашег скромног рада рећи много.“

Извештај о раду управе поднела је г-ђа *Милена Атанацковић*. Нагласила је да је прва половина прошлогодишњег рада била потпуно посвећена припремама за велику интернационалну конференцију за мир, коју је одржала Интернационална феминистичка алијанса у мају пр. г. у Београду, и то како за техничке припреме ове конференције, тако и око припреме наших жена да могу што боље активно учествовати у раду овога интернационалног састанка. И ако је целокупна припрема извођена преко Алијансе женских покрета са свима Покретима у земљи и уз сарадњу са Југословенским женским савезом, ипак, без претеривања можемо рећи, да је Београдски женски покрет морао примити највећи и најглавнији део рада, као и најве-

ћу одговорност. У току припреме за ову интернационалну конференцију, у Београду је завршен циклус предавања са г. Св. Мародићем „О светској кризи“, и чланице наше управе одржале су предавања о Лиги народа у Загребу и Панчеву.

Марта прошле године појавило се једно питање, које је заинтересовало нашу јавност, поводом проповеди Др. Влашића у католичкој цркви у Београду, против ступања жена у разне позиве. Женски покрет је стао на гледиште да није ни мало повољно, ако ступи у полемику преко новина и тиме потпомогне овако безциљан начин третирања једнога важног проблема у животу данашње жене. Стога је сматрао за потребу да на једној јавној дискусији да могућности да дођу до изражаја сва мишљења. На томе састанку био је велики број жена, и говориле су претставнице професионалних женских удружења, и сви су осудили акцију, поведену против рада жена у разним професијама; донета је једногласно резолуција, која је објављена у београдским листовима.

Све акције, које су вођене у интересу наших жена, рађене су преко Алијансе женских покрета у заједници са свима Покретима у земљи и са Југословенским женским савезом, и то: поднета је претставка Министарству социјалне политике и народног здравља у којој је тражено да се, при промени радничког законодавства, нарочито обрати пажња на интересе женске радне снаге и радничке омладине; Министарству трговине пред доношење закона о радњама у истом циљу; Министарству просвете поновили смо наш стари захтев ради постављања већег броја жена за директоре женских гимназија и стручних средњих школа, чланове Просветног савета, управитељице и надзорнике основних школа.

Женски покрет је учествовао активно у организовању Друштва за заштиту ослобођених осуђеника и малолетника и поводом тога још једном је поновио своје захтеве у Министарству унутрашњих дела, да се оснује и код нас женска полиција.

С обзиром на актуелност доношења закона за сузбијање проституције, Женски покрет је организовао предавања Др. Паулине Луизи, сталног претставника у комисији Лиге народа за борбу против проституције и г. Релфса, главног секретара Интернационалне аболиционистичке лиге; оба предавања су организована и сарадњи са Београдским дерматолошким друштвом.

У прошлој години Женски клуб у Београду посетио је велики број интересантних

странкиња; пољске новинарке, чланице организације пословних жена из Америке, велики број странкиња приликом састанка Интернационалне алијансе, и многе феминисткиње из разних земаља, које су биле изненађење што су затекле у Београду тако леп и простран Женски клуб.

У току прошле године сарадња са осталим Покретима у земљи била је веома активна; поред два састанка Алијансе женских покрета, одржаних у Загребу, на коме је био и делегат Београдског женског покрета, наши делегати су присуствовали скупштинама Покрета у Скопљу и Белом Манастиру.

## II

Женски покрет у Сарајеву одржао је годишњу скупштину 31 јануара. Извештај је поднела г-ца *Радојка Манојловић* секретар. Из извештаја доносимо ове главне ствари: У вези са постојећим правним саветовалиштем Женског покрета у Сарајеву, чланица управе *Др. Стака Бокоњић* била је спремна да даје консултације по питањима у вези са склапањем и одржавањем брака. На жалост, публика се није одазвала, не схватајући корисност ове установе.

Женски покрет је упутио претставку Просветном одељењу банске управе у Сарајеву да се забрани ученицима средњих школа учествовање на конкурсима за лепоту.

Женски покрет у Сарајеву је установио за Светосавски темаг награде од 200 динара за ученице Женске учитељске школе и Женске гимназије за најбољи рад из делокруга женског питања; у 1931 г. награду Женског покрета је добила *Нада Чубриловић*, уч. VIII разреда гимназије, за рад „Данашњи и некадашњи живот жене“, а у 1932 г. подељене су

две награде: за рад „Данашња жена у породици и друштву“ добила је награду Божана Земан, уч. V разреда Учитељске школе, а за рад „Савремена жена“ добила је награду *Вера Крстић*, ученица VIII разреда гимназије.

Сарадња Женског покрета са другим организацијама у Сарајеву види се најбоље по томе што су у управу Народног универзитета изабране две чланице Женског покрета, и на томе универзитету је претседница Сарајевског покрета одржала једно предавање. На позив Соколског друштва Женски покрет је приредио низ предавања за сеоске домаћице. У Друштву за сузбијање туберкулозе, Женски покрет има сталног делегата. На молбу женског одбора Сарајевског Гајрета, Женски покрет припрема низ предавања.

Најинтересантније тачка на овој Скупштини, била је дискусија, која се развила после говора претседнице *Др. Живановић* о сврси и делокругу рада Ж. П. Она је истакла питање: да ли је потребно да Женски покрет постоји у нашој средини, кад одзив жена на позиве покрета у борбу за стицање права до сада није био задовољавајући? Развила се веома жива дебата, у којој су сви говорници истакли, да баш у овим приликама Женски покрет мора да постоји. Констатовано је у току дискусије да тој појави није узрок недовољно јака идеја покрета или метода рада, већ опште дезентересовање и недостатак материјалних средстава и радних снага. Истакнуто је да у фази, у којој се женски покрет налази код нас у земљи, он не може још да ради са великим женским масама. Једнодушна је жеља била, да Покрет продужи свој рад.

На скупштини је изабран управни одбор за три године, са претседницом *Др. Машом Живановић*.

FELJTON

## ŠETNJA

Veče je. Zima stegla. Zemlja se ukočila. Idem putevima i stazama Kalimegdana. Sve je u tri boje. Zalim što nisam slikar, umišljam si, da bi dala uspelu sliku. Ovako samo osećam, kako me noge nose, a radost tera, sve više napred, a sve dublje u noć. Idem glavnom alejom. Tamni sivožučkasti put mestimice osvetljuje jasna zelenkasta svetlost. Pored mene se okreću spomenici zaslužnih ljudi kao drveće i telegrafске štange, kad se vozimo željeznicom. Prema tamnom prozirnome svodu izbija vitko drveće. Obasjano svetlošću električnih svetiljaka, vedro se i prkosno diže u svojoj svojoj golotinji. Sveta nema. Privlači me snažna figura na kraju široke aleje. Savršeni orisi

svetlosivog postamenta. Na njemu spomenik. Ne razabirem šta je — muško, žensko? Iza njega na plavoj pozadini svetlozeleni zamak. Šta je to? Jesam li u srednjem veku ili u modernom pozorištu na pretstavi staroruskog istorijskog komada? Prilazim bliže. Zaobilazim. Zadivljeno gledam. Ne tiče me se šta piše na spomeniku i šta on službeno znači. Meni on govori, govori, a ja gledam i slušam. Oh, što je lep! Da ga nazovem zanos, sloboda, polet, oduševljenje? Svako pojedino ime čini mi se preslabo, tek svi zajedno znače nešto. Je li umetnik znao, da ga podiže ženi? Našoj tradicionalnoj, patrijarhalnoj, modernoj ženi? Onoj, koja je nikla iz sve zemlje ovaploćena krv-

lju i suzama njenog naroda? Prikazuje ženu s krilima u najvećem elanu punu muške hrabrosti i zanosnog oduševljenja? Podignut u spomen naše zahvalnosti Francuskoj. Čudna stvar! Ta Francuska koja u pogledu političkih prava za ženu predstavlja jednu od najnatražnijih zemalja, baš ta Francuska ima veliki deo svoga kulturnog položaja da zahvali svojoj ženi. Toliko mnogo čistog, idejnog zanosna nema možda ni u jednom narodu kao baš kod njih i to koji put više kod žena no kod muškaraca. I ma koliko se svet potsmevao, jedno ipak stoji: francuski patriotizam razbudila je žena sa svim svojim zanosom mladenačke duše. Jedna devojka je morala da se opaše oružjem pa da uzvitla barjakom slobode, da bude spaljena, da se iza toga raskomadana i iskidana zemlja ujedini i shvati, da i kod kuće i u svetu treba da predstavlja samo jedno.

Krećem dalje. Sa jednog puteljka otvorilo mi se more. Široka terasa. Na njenoj ivici nekoliko tamnih borova kao da dubinom svoje boje podržavaju svod; nekoliko svetiljaka, put. Bokori ruža što tiho sanjaju, a dole voda. Široka, daleka, kraja joj se ne vidi. Tamnosiva tamo negde spaja se s nebom. Brodići se zahuktali pa jure prevozeći sa sobom sve one male ljude što se žure da stignu kućama pre no što padne noć. Sve mi se čini kao da gledam jedno moderno pozorišno parče u kome se sve odigrava na brodu koji prevozi ljude s ovog sveta na onaj, a da oni toga ni svesni nisu. Tako su mali, a tako lepi i gotovo bih rekla, dobri su ti brodovi. Koliko samo tona briga, misli, osećaja i želja nose u sebi. Gledam njihovu crvenu i žutu svetlost, pa mi se čini kao plamičak duše što titra po toj vodi, koju tako sigurno režu.

A tamo s leve strane prosulo se hiljadama svetiljaka nad ogromnim zalivom. Ah, što je to lepo! Negde hukti željeznica. Veliki je most sav rasvetljen, no ne vidiš mu ni početka ni kraja, kao da najednom izbija iz atmosfere i nevidljivo se negde spušta na zemlju. Svetiljke podrhtavaju. Ne vidite ljude što se kreću med' njima i ne vidite ono zlo što nose često na sebi. Raduje vas samo što znate, da tu u vašoj blizini drhće život. Tama, tišina, nigde ništa. Čak ni mikrofona! Kao da se same duše stvari šetaju po Kalimegdanu. Najednom zaruknu brod. Materijalni život dakle ipak postoji! Silazim niz široke stepenice. I najednom mi se pričinja kao da to ne idem više ja, no da umesto mene ide ona žena sa spomenika, — mirno, sigurno. Dostojanstveno kao ono francuski kraljevi, kad su se spuštali niz versajsku terasu. Sve se sklanjalo, da ih propusti. Kuda li će? Zavija, zaobilazi, — zastaje, gleda. I ide sve dalje napred. Tamo daleko na tamnom horizontu, gde se ništa ne razabire, dugačka je pruga

svetlosti. Je li se Kolumbo više obradovao, kad je posle dugog traženja ugledao kopno? Ona duboko udahne. Obazre se. Nad njom visoko, visoko, samosvesno i ponosno stoji Pobednik. S vrha Kalimegdanskog grada pozdravlja on sve putnike iz blizih i dalekih strana, kao statua Slobode na ulazu u njujoršku luku.

I zar to nije karakteristično? Na ulazu u našu prestonicu pozdravlja svakog stranca muškarac: miran, samosvestan, uveren, da je on pozvan da primi lavorike za sve kulturne tekovine svoje zemlje. Ali ko je zašao samo malo unutra, taj je susreo ženu sa spomenika: punu poleta, punu inicijative, toplu, radinu i pržrtvovnu našu ženu. I ta je žena eto sad došla, svesna svojih dužnosti i sigurna u sebe. I čujem je gde govori: »Makni se brate, dosta si se kočio ovde!« I mili bože, čuda velikoga, on silazi, a ona uzlazi. Popela se gore, ni po babu ni po stričevima, već po pravdi boga velikoga. I od gore ona će da govori svome narodu, kao što je njena pramajka govorila sinu:

»Nemoj, sine, govoriti krivo —

Bolje ti je izgubiti glavu

Nego svoju ogrješiti dušu!«

I eno je, još stoji. Ne kao Pobednik već kao Jan Hus tamo na Starom trgu u Pragu, mirna jednostavna s opuštenim rukama. I pod njom kao da pišu reči: »Milujte si pravdu, každyemu ji prejte!« (»Ljubite istinu i svakome je želite«).

I tako još dugo vremena. I onda joj se do nogu privuču muškarac.

— Slu-šaj, slu-šaj, nemoj tako!

A ona je plemenita pa zaboravlja. I eno ih gde sad stoje, zagrljeni kao Amor i Psihe prkoseći celome svetu i pevajući staru kajkavsku pesmicu:

Kaj nam pak moreju, moreju, moreju

Kaj nam pak moreju, če smo složni!

\*

Kad sam se vraćala, cela je zemlja duboko disala, slatko, kao dobro nahranjeno novorođenče. A poda mnom je drhtala lepa, velika, jugoslovenska naša prestonica.

J. B.

## Б Е Л Е Ш К Е

**Прва жена доктор права на Београдском универзитету.**

— Пред препуном двораном правника, дипломата и феминисткиња, 29 јануара т. г., г-ђа Анка Гођевац је бранила своју докторску тезу из међународног права: „Принципи и правила међународног права која се излучују из јуриспруденције Сталног хашког суда међународне правде“. Комисију овог испита чинила су три истакнута наша правника г. г. Слободан Јовановић, Живојин Перић и Милета Новаковић, Г-ђа Гођевац је успела да врло добро, духовито и документовано брани своју тезу, и тиме стекла право на промоцију за прву жену доктора права — а другу уопште жену доктора — на Београдском универзитету.